

7. M. Dubik J. The war in Ukraine won't end when the fighting is over [Електронний ресурс] / James M. Dubik. – 2024. – Режим доступу до ресурсу: <https://thehill.com/opinion/national-security/3890975-the-war-in-ukraine-wont-end-when-the-fighting-is-over/>.

Ніколаєнко Ольга Олександрівна

професорка кафедри історії України ХНПУ імені Г. С. Сковороди,
докторка історичних наук, доцентка
e-mail: nikolajenkoolga@gmail.com

ГЕНДЕРНА ІСТОРІЯ ЯК ВІДПОВІДЬ НА ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Цьогоріч українські феміністки святкують 140-річчя жіночого руху в Україні. Точкою відліку солідної дати вважається заснування 8 грудня 1884 року Наталією Кобринською в Станіславові «Товариства руських жінок» – організації, яка повинна була об'єднати українок Австро-Угорщини в їхньому прагненні здобуття своїх прав. За ініціативою декількох потужних жіночих громадських організацій та їхніх активних лідерок, ця дата має шанси отримати не тільки громадське, але й державне визнання й стати офіційною датою зародження українського жіночого руху. Історичний ювілей став приводом для феміністичних організацій влаштувати декілька важливих спільних зібрань, які не тільки продемонстрували тяглість традицій фемінізму, але й унаочнили коло проблем, які умовно можна визначити як проблеми сучасного жіночого руху в Україні.

Однією із особливостей жіночих форумів і конгресів є представлення чисельних жіночих організацій, які опікуються різноманітними сферами життя жінок: допомога внутрішньо переміщеним особам, пошук роботи й отримання нових професійних кваліфікацій, центри соціальної реабілітації для жінок з дітьми, медична допомога,

захист вразливих категорій, протидія сексуальному насильству й допомога тим, хто від нього постраждав, тощо. Активістки, політикині, підприємці – всі ці жінки не просто діляться своїм досвідом, а намагаються дієво допомогти своїм посестрам, зважаючи на власні можливості.

Саме таке розмаїття й децентралізація допомагає творити середовище, де низові ініціативи інтегрують спільноту, залучаючи до суспільного життя найбільш інертну соціальну групу, в силу завантаження родинними зобов'язаннями, жінок.

Друга особливість жіночого громадського руху полягає в усвідомленні ним ризиків, пов'язаних з воєнним станом в Україні. Відповідаючи на виклики, жінки стали на захист своєї країни, домівки, родини.

Жінки поповнюють ряди Збройних сил, отримують раніше «чоловічі» професії, беруть на себе відповідальність за свої родини, активно волонтерять і демонструють у всіх сферах свої спроможності бути рівними з чоловіками. Але, як відомо в історії, після війни відбувається повернення сталих соціальних ролей, що характеризується консервативними змінами й поверненням до «традиційних» соціальних позицій.

Це усвідомлення примушує жінок вже сьогодні говорити про їхню вагомість, значущість, здатність адаптуватись до змін і реагувати на виклики, що мінімізує ризик консервативної «традиціоналістської» риторики в повоєнному облаштуванні України.

Здавалось би, 140-річчя жіночого руху виступає для жіночих зібрань лише приводом, щоб «посилити» голоси феміністичних організацій, оприявнити їх діяльність, наголосити на вагомості їхніх ініціатив.

Однак можна помітити, що історія жіночого активізму посіла належне місце в порядку денному громадських зібрань і в діяльності жіночих товариств. З одного боку, таке зацікавлення власною історією є наслідком світоглядної кризи і пошуком власної ідентичності, що спричиняє попит на історичне знання і гуманітарні студії в цілому. Феміністки шукають у діяльності своїх попередниць відповіді

на запитання сьогодення, а цілі та завдання жіночого руху часто співзвучні тим, що актуальні й зараз.

З іншого боку, жіночі товариства зацікавлені в легітимації через історизацію. Діяльність жіночих осередків та їхніх активісток у минулому дають приклади того, як не в менш складних умовах жінки впливали на суспільне, політичне, економічне й культурне життя. Непевна дійсність й ще менш певне майбутнє обертає погляди в минуле, яке може слугувати точкою опори, підґрунтям утвердження феміністської свідомості, часто невід'ємної від національної ідентичності. Навіть назви різноманітних проєктів свідчать про легітимацію саме українського фемінізму: «ІІ лекторій: творчині української дійсності», «Фемінізм UA», «Матері-засновниці нації».

Характерною особливістю звернення до жіночої історії є відмова від пафосного порівняння жінок з Берекіями, наголошення на їхній ролі хранительок домашнього вогнища чи вихованок наступних поколінь.

Основна увага приділяється жіночій солідарності, акціям консолідації й активізму, можливостям самореалізації жінок у різних сферах: економічному лідерстві, службі у військових формуваннях, політичній діяльності, волонтерстві, наукових чи мистецьких новаціях тощо. Історія видатних співвітчизниць надихає, надає впевненості у своїх діях, спричиняє гордість за свою приналежність до українського минулого.

Гендерна історія сьогодні виступає потужним чинником формування феміністичного світогляду, прикладом розуміння українським жіноцтвом своїх прав і легітимації боротьби за гендерну рівність.